

A photograph of two children jumping joyfully against a white background. On the left, a young boy with light brown hair, wearing a blue and white striped long-sleeved shirt and dark blue jeans, is captured mid-jump with his arms outstretched. On the right, a young girl with dark curly hair, wearing a bright pink long-sleeved shirt and blue jeans, is also jumping with her arms outstretched. The overall mood is one of happiness and energy.

TOEGANKELIJKHEID

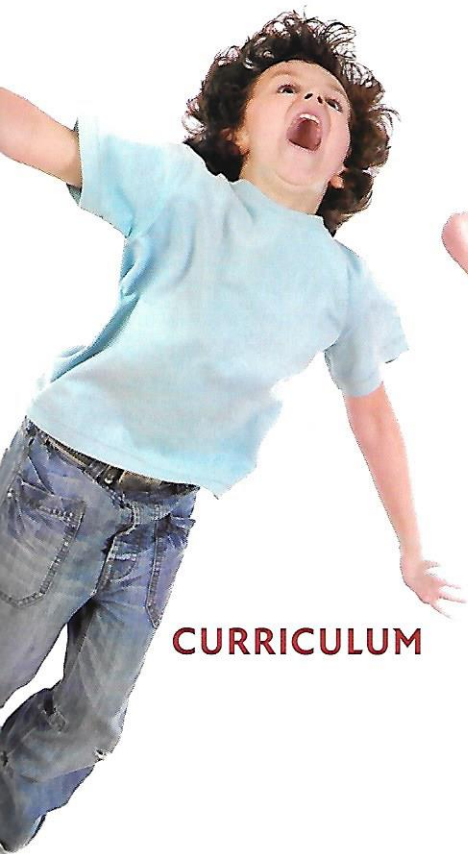
PERSONEEL

EUROPEES

IN 5 STAPPEN NAAR KWALITEIT MET ISSA, VBJK EN BUREAU MUTANT

samenwerken aan kwaliteit

In 2015 publiceerde de EU-Commissie Onderwijs Europese Raamwerk voor Kwaliteit (European Quality Framework), een hulpmiddel voor organisaties om de kwaliteit van hun voorzieningen te toetsen. Samen met VBJK en Bureau Mutant organiseerde het internationale netwerk ISSA in juni voor haar leden de training ‘In 5 Stappen naar Kwaliteit’, waarin het kwaliteitsraamwerk toegankelijk wordt gemaakt voor kinderopvangorganisaties en voorscholen. Een reflectie op wat het Quality Framework voor de praktijk betekent. | *Jolanda Clement*

CURRICULUM

De afgelopen jaren heeft de EU-Commissie Onderwijs zich intensief beziggehouden met het ontwikkelen van een kwaliteitsstandaard voor voorzieningen voor opvang en onderwijs voor jonge kinderen (oijk) in Europa. In 2015 resulteerde dit in het Europese Raamwerk voor Kwaliteit (European Quality Framework), een handvest en vooral een belangrijk hulpmiddel voor organisaties om de kwaliteit van hun voorzieningen te toetsen.

In het Nederlandse taalgebied is het nog wat stil rondom het kwaliteitsraamwerk. Er zijn drie organisaties die zich in Nederland en Vlaanderen met het raamwerk bezighouden. In Nederland is dat Bureau MUTANT, een onderzoeks- en trainingsbureau voor kinderopvang, onderwijs en gezondheidszorg. In Vlaanderen is dat VBJK, eveneens een organisatie gericht op ondersteuning van de kwaliteit in oijk-voorzieningen. De derde organisatie die zich met het kwaliteitsraamwerk bezighoudt is de internationale netwerkorganisatie ISSA. ISSA staat voor International Step by Step Organization en werd zo'n twintig jaar geleden opgericht in Oost Europa, waar de bestaande voorzieningen na de val van de USSR volledig op de schop moesten. Op basis van het raamwerk ontwikkelden MUTANT en VBJK de training 'In 5 Stappen naar Kwaliteit'. In deze training wordt het kwaliteitsraamwerk toeganke-

MONITORING EN EVALUATIE

lijk gemaakt voor kinderopvangorganisaties en voorscholen. In juni van dit jaar deden ISSA-leden mee aan deze training. De deelnemers kwamen letterlijk uit alle windstreken: van Azerbeïdjan tot Kroatië, Ierland en Roemenië. Door aan te schuiven in Leiden kregen we een goed beeld van wat de training kan betekenen voor organisaties.

Gelijkgestemd

Wat direct opviel was hoe gelijkgestemd de deelnemers waren in hun visie op ontwikkelen en leren bij het jonge kind, ondanks hun zo verschillende achtergronden. De verklaring hiervoor ligt mogelijk in de grote ontwikkelingen die in Europees verband in dit vakgebied hebben plaatsgevonden. De positie van Early Childhood Education and Care / ECECC op de politiek-bestuurlijke agenda in Europa is sterk verbeterd. Eerder bleven de 0-tot-3-jarigen een beetje onder de beleidsradar en vooral op dat vlak is er veel veranderd. Dat werkt door naar de praktijk en heeft tot resultaat dat de programmeleiders en professionals uit verschillende landen dezelfde opvattingen en doelen nastreven en vooral dat hen

BELEID EN FINANCIERING

voor ogen staat dat kwalitatief goede voorzieningen voor jonge kinderen tot de basisrechten van het kind behoren. Neem daarbij de aandacht voor de '21st century skills'. Alom wordt ervan uitgegaan dat educatie in deze vaardigheden reeds bij de geboorte begint en dat voorzieningen daarom vooral multidisciplinair en laagdrempelig moeten worden georganiseerd.

Verwarring

Hoewel mensen in het werkveld eensgezind zijn in hun opvattingen, leidt het idee van 'educatie vanaf de geboorte' bij beleidsmakers vaak tot verwarring omdat veel beleidsmakers veronderstellen dat het dan om schoolse voorzieningen gaat. Op dat gebied valt er in Europees verband nog heel wat uit te leggen en toe te lichten. Het zal aandacht en tijd vragen eer het breed doordringt dat 'educatie' staat voor 'leren' en dat kinderen vanaf hun geboorte leren, in interactie met hun ouders en verzorgers, in spel en dagelijkse bezigheden. Het leren is niet voorbehouden aan professionals in kinderdagverblijven en peuterspeelzalen, maar begint al thuis, als een klein kind nog voornamelijk bij de ouders is. Het voorlichten van ouders over de kansen en mogelijkheden die zij hun kind kunnen bieden door met hen te spelen >

en hen te stimuleren zijn enorm belangrijk. Zeker wanneer een kind ter wereld komt in een gedepriveerde situatie, van welke aard dan ook.

5 Pijlers voor kwaliteit

De kerngedachte van het Europees Raamwerk voor Kwaliteit is dat goede voorzieningen en voorschoolse voorzieningen niet enkel de ontwikkelingskansen van kinderen stimuleren, maar ook kunnen bijdragen aan grotere betrokkenheid van en steun aan ouders. Goede kinderopvang maakt verbinding met de totale context waarbinnen een kind opgroeit en kan deze context dus verrijken en versterken. Dit doel kan alleen behaald worden als voorzieningen hun diensten aanbieden op een hoog kwaliteitsniveau. De internationale werk- en onderzoeksgroep die het raamwerk voor de Europese Commissie heeft opgezet, heeft met dat doel vijf hoofdthema's voor een optimaal functionerende voorziening vastgesteld: Toegankelijkheid, Personeel, Curriculum, Monitoring & Evaluatie, Beleid & Financiering. Vervolgens zijn aan deze vijf thema's twee randvoorwaarden meegegeven. Het grote wiel en de spaken dus, dat is waar het bij deze meetmethode om gaat. En die vijf kaders en onderliggende voorwaarden maken de methode niet te algemeen, zoals je zou denken, maar juist hoog-efficiënt.

Het universele karakter van het raamwerk is niet van het kaliber 'eenheidsworst' waaraan we allemaal moeten voldoen, maar juist van het kaliber 'breed gedragen inzichten en successen uit wetenschap en praktijk.' Dat het zo breed gedragen wordt, is een direct gevolg van de wijze waarop het tot stand kwam: de methode is het resultaat van de samenwerking van een grote groep professionals en wetenschappers uit het werkveld. Dat verklaart meteen waarom de adaptatie en het gebruik ervan zo soepel gaat; het raamwerk is niet in achterkamertjes opgesteld, maar echt vanuit de praktijk opgebouwd.

En ander opmerkelijk voordeel van de methode is dat het niet tornt aan meningen, ideeën en dromen, van individuele organisaties, van ouders of kinderen. Het laat bestaande ideeënstructuren onaangetast en gaat alleen over wat goede zorg en onderwijs zouden moeten behelzen. Dat is fijn, omdat het raamwerk zo niet alleen pan-Europees, maar ook pan-religieus en pan-cultureel kan worden ingezet, binnen één organisatie of over vele organisaties. Anke van Keulen van Bureau MUTANT, trainer en medeontwikkelaar van de '5 Steps to Quality'-training zegt hierover: 'Onze ervaring leert overal dat de integrale aanpak belangrijke inzichten geeft in kwaliteit en hoe die eruit hoort te zien. Het raamwerk ondersteunt professionals in hun eigen ontwikkeling en is daarmee een belangrijke stok achter de deur om door te zetten en zich te blijven ontwik-

kelen. Wat we ook zien is dat het kwaliteitsraamwerk professionals in het werkveld beter inzicht geeft over de richting waarin ze moeten gaan. Het neemt onzekerheden weg omdat de onderwerpen zo universeel en herkenbaar zijn en de oplossingen algemeen gedragen en gedeeld worden.'

Gevarieerd gebruik

Ik vroeg Mihaela Ionescu, programma-manager van ISSA, of dat in de praktijk echt wel zo vanzelfsprekend werkt. Zij zei het zo: 'Het kwaliteitsraamwerk wordt gevarieerd gebruikt en toegepast. Maar het is ook logisch dat iedereen het materiaal aanpast aan zijn eigen groeiproces en behoefte, zowel nationaal als regionaal en op plaatselijk niveau. Daar leent het zich uitstekend voor, sterker nog, met die insteek is het juist ontwikkeld.'

De vraag hoe relevant het is, wordt dus snel beantwoord. Er ligt nu één methode die los van ideeën of fase van ontwikkeling toepasbaar is. Het levert één visie over hoe kwaliteitsvraagstukken eruit moeten zien en die vraagstukken gaan over alles wat het kind omringt: de ouderlijke zorg, de unieke eigenschappen van het kind en de holistische ontwikkeling die nodig is voor een optimale groei. Daarnaast verwoordt en stimuleert het raamwerk zoals gezegd het belang van de integratie van zorg, opvang en onderwijs in de vroege jaren en biedt handvaten om de kwaliteit van het geheel te meten. Dat is uniek en heel relevant.

Weinig Nederlanders

Maar hoe waardevol het kwaliteitsraamwerk ook is, op de training komen we weinig Nederlanders tegen. Heeft dat te maken met het feit dat er in Nederland goed functionerende kwaliteitsmeetsystemen beschikbaar zijn? Wat in ieder geval opvalt is hoe vergoederd de meeste aanwezigen zijn in hun persoonlijke en organisatorische ontwikkeling. Vooral in landen waarvan we dat niet een-twee-drie verwachten. We nemen vaak aan dat

Thema

Stelling

1. Toegankelijkheid	1. Toegankelijk en betaalbaar voor iedereen 2. Stimuleren van participatie, sociale cohesie en diversiteit
2. Personeel en werkomstandigheden	3. Professioneel uitvoeren dankzij opleiding en permanent leren 4. Ondersteunende werkomstandigheden
3. Curriculum	5. Pedagogisch beleid zet in op holistische ontwikkeling van het kind 6. Pedagogisch beleid zet aan tot samenwerking en reflectie
4. Monitoring en evaluatie	7. Informatie-verzamelen voor kwaliteitsverbetering 8. Informatie-verzamelen in het belang van het kind, ouders en lokale context
5. Beleid en financiering	9. Participanten kiezen voor verantwoordelijkheid en samenwerking 10. (uitbouw van) Universeel recht op toegang

‘Het Europees Kwaliteitsraamwerk kan echt een grote spurt vooruit opleveren. Met name door het opnemen van het thema toegankelijkheid als essentieel onderdeel van kwaliteit.’

West-Europese landen vooruitlopen op het gebruik van kwaliteitsparameters, maar is dat eigenlijk wel zo?

‘Zulke stereotype gedachten geven in Oost-Europa vooral impuls om continue voorzieningen door te lichten en te verbeteren,’ legt Mihaela Ionescu van ISSA uit. ‘We zien hoogopgeleide en vooral nieuwsgierige en kritische professionals die alle kennis met twee handen aanpakken, mede omdat ze denken dat ze achterlopen. Terwijl dat niet zo is. In het Westen lopen we juist vaker tegen een wat gemakzuchtiger houding aan die een noodzakelijke verandering niet zelden in de weg staat. Er zijn geen zwart/wit scenario’s, maar het is vaak wel een kwestie van opstelling tegenover vernieuwing en verandering waar de verschillen zitten.’

Kruisbestuiving

Dat een training over het Europees Kwaliteitsraamwerk een frisse wind door bestaande systemen laat waaien is wel duidelijk en voor iedereen aan te raden. Trainer Ankie Vanderkerckhove van

VBJK, in Brussel vooral bekend als bezielde pleitbezorger van een continue verbetering van kwalitatieve educatie en zorg, voegt eraan toe dat meekijken met hoe het er in andere landen aan toe gaat veel kansen tot kruisbestuiving geeft: ‘Ik ben ervan overtuigd dat deelnemen aan een training waar mensen vanuit verschillende landen komen altijd een uitstekende manier is om nieuwe inzichten over vooruitgang op te doen. Soms krijg je belangrijke eyeopeners die ervoor zorgen dat je een andere insteek voor uitdagingen vindt. Ieder gedeeld verhaal helpt ons verder om bestaande strategieën aan te passen en nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten. De inspiratie komt altijd uit het veld.’

Kwetsbare kinderen

Echte grote uitdagingen over kwalitatief hoogwaardige oojk-voorzieningen zijn er niet in Nederland en Vlaanderen. De uitdagingen liggen vooral daar waar veel kwetsbare kinderen samenkomen. Professionals uit die regio’s brengen veel kennis en inzicht voor ons mee. We stel-

len aan Ankie de vraag of het kwaliteitsraamwerk iets te bieden heeft als we naar deze kwetsbare groepen kijken. Ankie: ‘Het Europees Kwaliteitsraamwerk kan echt een grote spurt vooruit opleveren. Met name door het opnemen van het thema toegankelijkheid als essentieel onderdeel van kwaliteit. In deze problematiek zijn zaken zoals het recht hebben op toegang tot kwalitatieve voorzieningen voor opvoeding en onderwijs voor jonge kinderen en waardering voor diversiteit en inclusie vitale onderdelen die – eenmaal geïmplementeerd – echt voor verbetering zorgen. Natuurlijk vraagt het om doorzetten en makkelijk zal het niet altijd zijn. Zeker niet gezien de huidige publieke opinie en het gebrek aan financiële middelen. Maar het kan, daar ben ik van overtuigd. En, we boeken als samenleving nog altijd veel vooruitgang!’

Tot slot

Het Europees Kwaliteitsraamwerk is geschikt voor iedere instelling die zich bezighoudt met zorg, opvoeding en onderwijs voor de allerjongsten: kinderdagverblijven, voorscholen, kleuterscholen en scholen, maar ook voor opvang in vluchtelingen- en migratiecentra. Vanzelfsprekend zijn de resultaten afhankelijk van focus en toewijding, en vooral ook van flexibiliteit – je moet willen veranderen – maar dat geldt natuurlijk voor alles. Het zal naar verwachting dus niet lang duren voordat het ambitieuze maar vooral praktische European Quality Framework in Europa en daarbuiten een vlucht neemt. Zulke dingen vragen tijd en natuurlijk zal het per land en ook per context verschillen. De ene keer komt het vanaf de werkvloer zelf, de andere keer wordt het van bovenaf ingevoerd. In Nederland zal het naar verwachting laat en van bovenaf worden ingevoerd. En dat is jammer, er is namelijk geen enkele reden om op kwaliteitsgebied in de vroege jaren hekkensluiter te willen zijn.

Jolanda Clement is medewerker bij ISSA.

ISSA

ISSA staat voor International Step by Step Organization en is een ledenorganisatie die twintig jaar geleden werd opgericht in Oost-Europa waar de voorzieningen voor opvoeding en educatie van jonge kinderen opnieuw moesten worden gevormd en gefaciliteerd. Voor haar leden produceert ISSA hoogwaardige kennisprojecten en verspreidt studies en praktijkcasussen over de thema’s kwaliteit, inclusie en het verbeteren van educatieve programma’s voor jonge kinderen. ISSA telt 85 leden in Europa en Azië. Sinds enkele jaren is ISSA in Nederland gevestigd in het Kinderrechtenhuis in Leiden. ISSA streeft ernaar om studies van verschillende universiteiten en onderzoeksconsortia te ontsluiten voor haar leden, van Gent tot Boekarest, van Oxford tot Lissabon.

Meer informatie op issa.nl

In Nederland werkt Bureau MUTANT in het kader van het Europees Raamwerk samen met een expertgroep bestaande uit het NJi (Nederlands Jeugdinstituut), het Landelijk PedagogienPlatform Kindercentra (LPK) en Ana del Barrio Training & Consulting.

Informatie over de training 5 steps to Quality in Nederland en het Europees Raamwerk zijn te downloaden op www.anadelbarrio.nl.